

Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΟΝ ΛΟΡΚΑ ΕΙΝΑΙ ΑΙΣΘΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

**Η Αγαθή Δημητρούκα μιλάει για την ποιητική της ανθολογία και μετάφραση
«Χίλιες ερωτικές στιγμές στο έργο του Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα»**

Καθιερωμένη στιχουργός, μεταφράστρια και συγγραφέας βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας, που ξεκίνησε μαθητεύοντας στην ποίηση του Νίκου Γκάτσου, η Αγαθή Δημητρούκα άρχισε να γράφει στίχους για τον Μάνο Χατζιδάκι, για να συνεργαστεί εν συνεχεία με έναν μεγάλο αριθμό συνθετών. Η καινούργια της δουλειά είναι μια ανθολόγηση και μετάφραση ερωτικών στίχων του Λόρκα, που έχει τον τίτλο «Χίλιες ερωτικές στιγμές στο έργο του Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα» (εκδόσεις Πατάκη). Μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ για το βιβλίο της, η Αγ. Δημητρούκα λέει πως ο έρωτας στον Λόρκα αποτελεί συνδυασμό της χαράς με τη μελαγχολία αφού πρέπει μονίμως να εκφράζει το ανεκπλήρωτο. Ο έρωτας, όμως, στον Λόρκα είναι ταυτισμένος και με τον αισθησιασμό: με έναν ακατάβλητο πόθο της σάρκας για τη σάρκα, μακριά από την οποιαδήποτε χυδαιότητα.

ΕΡ: Τα ποιήματα που έχετε μεταφράσει είναι ποιήματα ερωτικού πάθους, όπως το παρατηρείτε κι ίδια στο εισαγωγικό σας σημείωμα. Τι ακριβώς, όμως, σημαίνει ερωτικό πάθος για τον Λόρκα;

ΑΠ: Το ερωτικό πάθος για τον Λόρκα είναι το ανέφικτο και το ανολοκλήρωτο. Είναι, όμως, και η αγάπη και η λατρεία για τη ζωή, ακόμα κι αν η αγάπη και η λατρεία είναι θνησιγενείς. Εκεί που γεννιέται το πάθος στον Λόρκα, τον κατακτά και τον κερδίζει, εκεί και αυτομάτως το βλέπει να υποχωρεί και να χάνεται. Πρόκειται για τη συνύπαρξη της χαράς και της μελαγχολίας σ' έναν ποιητή που δεν προσπαθεί να προκαλέσει και να σοκάρει, που δεν θέλει να βάλει στο στόχαστρό του ούτε το πουριτανικό αίσθημα ούτε τα χρηστά ήθη. Μην ξεχνάμε, άλλωστε, πως ο Λόρκα εκπροσωπεί την πιο λαμπρή λογοτεχνική και θεατρική προσωπικότητα της εποχής και της χώρας του. Ένας καλλιτέχνης που κατάφερε μέσα σε μίαν εικοσαετία να δημιουργήσει ένα τεραστίων διαστάσεων έργο.

ΕΡ: Πώς δουλέψατε την ανθολογία σας. Πώς οργανώσατε τη διάρθρωσή της;

ΑΠ: Έψαξα το υλικό μου, ανοίγοντας τα βιβλία του Λόρκα που βρίσκονται στη βιβλιοθήκη μου, χωρίς να κοιτάξω σε άλλες βιβλιοθήκες. Εκείνο που ξεχώρισα αμέσως κατά την περιήγησή μου ήταν τα πρώτα γραπτά του: όσα έγραψε προτού

πάρει την απόφαση να αφιερώσει τον εαυτό του στην ποίηση - ενώ ήταν ακόμη μόνο μουσικός. Προκαλούν μεγάλη συγκίνηση αυτά τα κομμάτια γιατί είναι γραμμένα *prima vista*, χωρίς την έγνοια να επιστρέψει κάποια στιγμή αργότερα στα χαρτιά του ο δημιουργός και να τα διορθώσει. Είναι, για να καταλάβετε, τα χρόνια που ο Λόρκα γράφει πρόζες, σχολιάζοντας τον Σοπέν και διακατεχόμενος από τη θλίψη και τη μοναξιά της νεανικής ηλικίας. Σημειωτέον ότι τα κείμενα αυτά μεταφράζονται για πρώτη φορά στα ελληνικά. Προχωρώντας στην αναζήτησή μου, άρχισα να καταλαβαίνω πως είναι δύσκολο να εντοπίσω ποιήματα στα οποία να υπάρχει μόνο η χαρά του έρωτα. Ο έρωτας πηγαίνει στον Λόρκα πάντοτε μαζί με τον θάνατο. Είναι χαρούμενος και ταυτοχρόνως τραγικός. Το στοιχείο της αλεγγρίας λείπει, αν εξαιρέσουμε τα κωμικά του. Το άλλο που συνειδητοποίησα, προσπαθώντας να συγκροτήσω την ανθολογία, ήταν πως δεν μπορούσα να βρω ποιήματα που να έχουν ως αποκλειστικό θέμα τους τον έρωτα. Έτσι, αντί να στήσω μια γραμμική ανθολογία, παρακολουθώντας τα βιβλία του Λόρκα σύμφωνα με τη χρονολογία της έκδοσής τους, αποφάσισα να φτιάξω ένα σύνολο ελεύθερων επιλογών (με τις ενδεδειγμένες, εννοείται παραπομπές). Κάτι που να μπορεί να λειτουργήσει σαν δημιουργικό μπλέξιμο, κάτι που να έχει τη δυνατότητα να παιχτεί σαν χορός και σαν θεατρικό δρώμενο, όντας πρόσφορο στη σκηνοθεσία.

ΕΡ: Ποια ήταν τα θέματα που χρειάστηκε να αντιμετωπίσετε στη μετάφραση;

ΑΠ: Πρέπει να σας πω ότι ο Λόρκα είναι ο λόγος που έμαθα ισπανικά. Δεν ήθελα μια ανθολογία από τις υπάρχουσες μεταφράσεις γιατί κάθε μεταφραστής έχει το δικό του ύφος και τις δικές του προτιμήσεις, αλλά και επειδή κάθε εποχή επιζητεί διαφορετικές μεταφράσεις. Μεταφράζοντας τον θεατρικό Λόρκα, ο Νίκος Γκάτσος δεν απίστησε στο πρωτότυπο, όπως λένε κατά καιρούς ορισμένοι: το προσάρμοσε στη γλώσσα και στο πνεύμα του τόπου και του καιρού του. Τι προσπάθησα να κάνω εγώ με τον ποιητή; Πρώτα να δείξω τον αισθησιασμό που δονεί τον ερωτικό του λόγο κι ο οποίος δεν γίνεται φανερός στις παλαιότερες μεταφράσεις. Ο αισθησιασμός του Λόρκα είναι ο πόθος της σάρκας για τη σάρκα. Ένας πόθος που δεν έχει καμία σχέση με τη χυδαιότητα και έρχεται απευθείας από την αραβική παράδοση της Γρανάδας και της Κόρδοβας, αλλά και από τον μυστικισμό της Αγίας Τερέζας και του Αγίου Ιωάννη του Σταυρού. Οι παλαιότεροι μεταφραστές δεν μπορούσαν να διοχετεύσουν κάτι τέτοιο στα ελληνικά. Σήμερα, όμως, η λογοτεχνία ξέρει τι θα πει μινιμαλισμός και συμπύκνωση. Κι έτσι δούλεψα κι εγώ: με τον μινιμαλισμό και τη συμπύκνωση, που διευκολύνουν να περιορίσουμε τη μεγάλη αναλυτικότητα της ελληνικής γλώσσας.

ΕΡ: Τι απηχεί πιο συγκεκριμένα από τον Λόρκα η μετάφρασή σας και πώς τον κάνετε να συνομιλεί με τη νεοελληνική ποίηση, αν όντως συμβαίνει κάτι τέτοιο;

ΑΠ: Το ένα δεδομένο στον Λόρκα είναι αυτό για το οποίο μιλήσαμε προηγουμένως: ο μυστικισμός. Με άλλα λόγια, ο ανέφικτος έρωτας και η εσωτερικότητα της έκφρασης. Το άλλο δεδομένο είναι η παράδοση της λαϊκής ποίησης (εκεί και η σχέση του Γκάτσου μαζί του): ο τρόπος με τον οποίο εντάσσει τα φλαμένκο τραγούδια και τη μουσική τους στους ποιητικούς και τους θεατρικούς του ρυθμούς. Σε ό,τι αφορά τη νεοελληνική ποίηση, νομίζω πως η μετάφρασή μου επικοινωνεί με ποικίλες πηγές: από Καζαντζάκη, Ρίτσο και Σαχτούρη μέχρι τον δεκαπεντασύλλαβο και τη δημοτική ποίηση.

Β. Χατζηβασιλείου